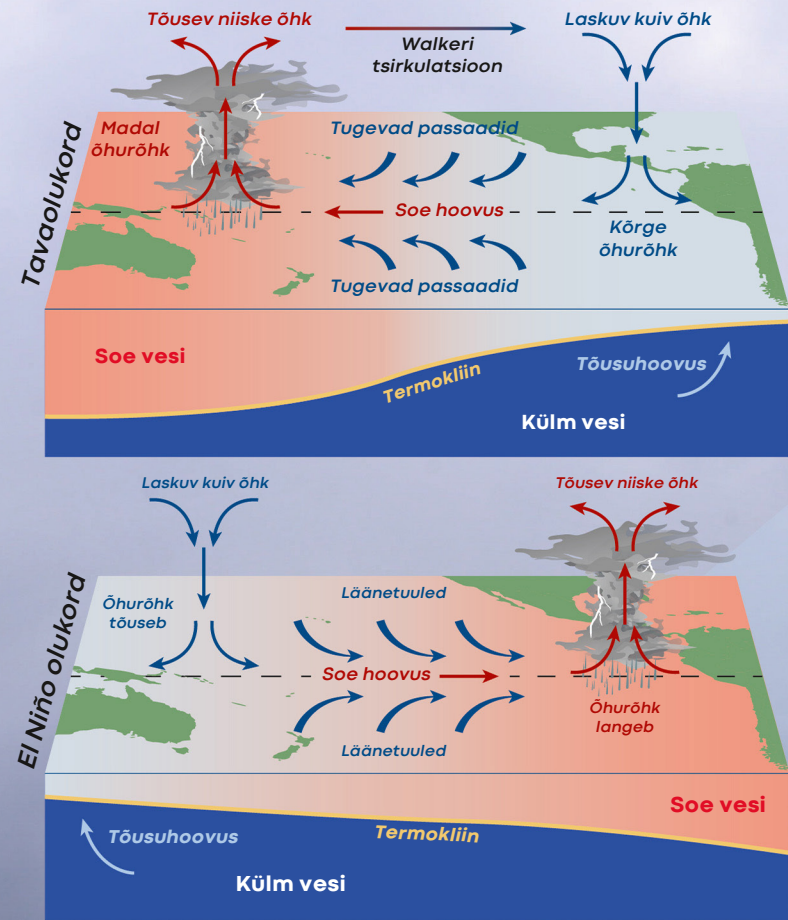


Maailm El Niño haardes

El Niño ilmastikunähtus on osa Maa kliimasüsteemi muutlikkusest, millele hakati laiemalt ja teaduslikumalt tähelepanu pöörama 1980. aastatel. Ent juba ammu enne seda teadsid eriskummalisest nähtusest Peruu ja Ecuadori kalamehed. Nad panid tähele, et mõnel aastal muutus võrdlemisi jahe toitainerikas vesi ähvardavalt soojaks, mistõttu kadusid toidupuudusesse jäänud kalaparved – kalurite võrgud jäid tühjaks. Soe hoovus jõudis päralt enamasti pööripäeva ehk jõulude paiku (detsembris, vahel jaanuaris), sellest tuleneb ka nähtuse nimi El Niño (hisp ‘poiss, jõululapsuke’).



MÕJU ON TOHUTU ULATUSEGA

El Niño kordub keskmiselt nelja kuni viie aasta tagant ja püsib mõnest kuust kuni poolteise aastani. Mõnikord järgneb sellele nähtusele drastiliselt vastupidine olukord, mida nimetatakse La Niñaks (ENSO külm faas). Loodust ja inimtegevust suudavad kõvasti räsida mõlemad, kui nad ilmnevad tugevalt. Kui El Niño avaldab suurt mõju, kaasnevad rängad vihasajud tavaliselt kuiva kliimaga Peruu ja Ecuadori rannikul ning põuad Austraalias ja Indoneesias.



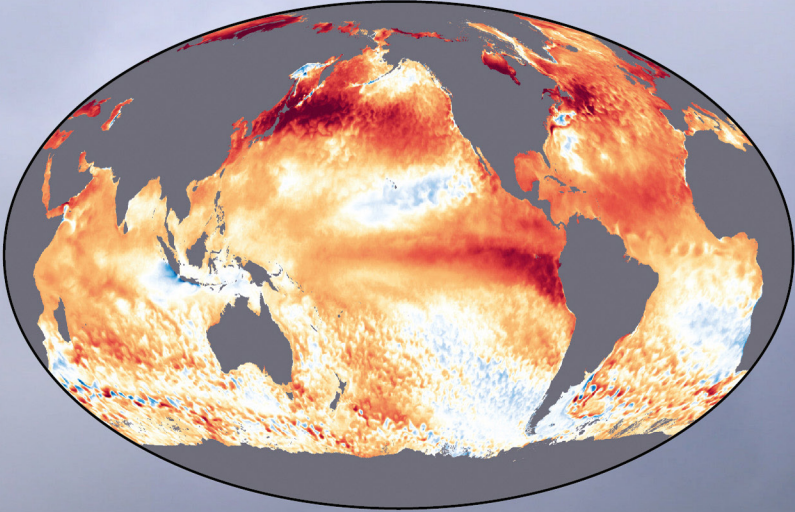
Foto: Patricia Lachira / AFT / Scampix

Austraaliat ähvardavad maastikupõlengud, sest El Niño kaasneb tohutu kuumus ja kuivus annab sellele soodsad võimalused



Foto: Dean Lewins / EPA / Scampix

EL Niño aastal teevad Peruu rannikupiirkondades alatasa muret tugev paduvihm ja üleujutused



-5 °C 0 5 °C

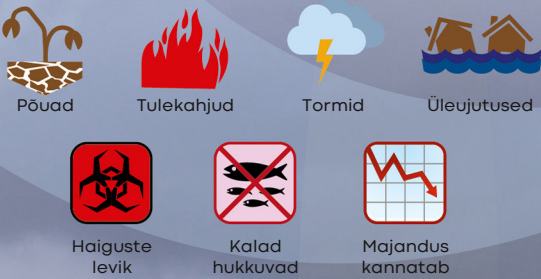
Merevee pinnatemperatuuri erinevus pikaajalisest keskmisest (võrdlusperiood on 1985-1993) tänavu septembri seisuga Allikas: NOAA

MILLES NÄHTUS SEISNEB?

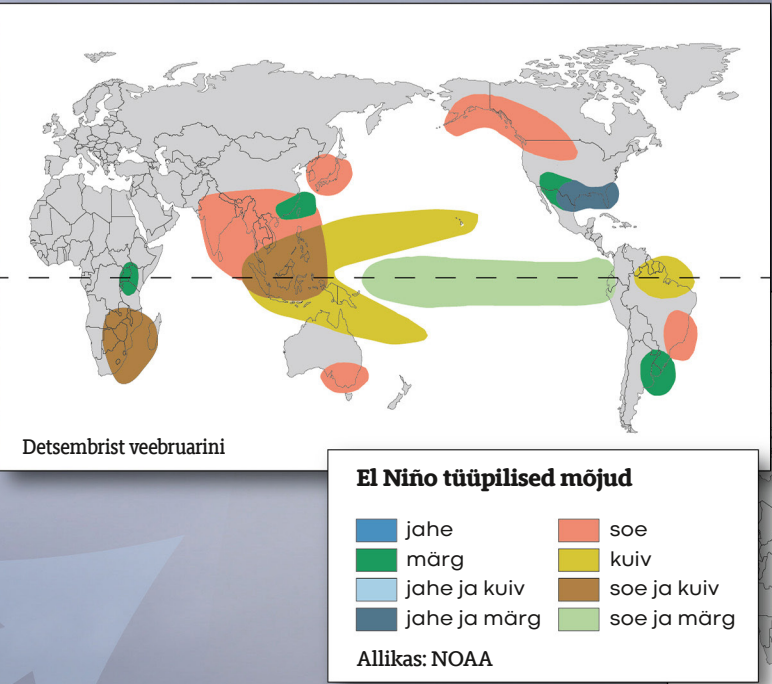
El Niño ehk ENSO sooja faasi (ENSO, El Niño Southern Oscillation) teke on seotud Vaikse ookeani troopiliste laiustega. Üldistatult jälgitakse kahte asjaolu: Vaikse ookeani pinnavee temperatuuri ja troopilise piirkonna atmosfääri tsirkulatsiooni (tuule suundi).



Selle nähtuse korral muutub ookeani pinnavee temperatuur keskmisest märksa soojemaks. See juhtub, kui tavapärased passaattuuled seni täpselt teadmata põhjustel nõrgenevad või lakkavad. Nii ei kandu merevee soe pinnakiht enam läände avaookeanile ning külm tõusuhoovus ei pääse rannikumeres pinnale. Tugevnevad hoopis ekvatoriaalsed läänetuuled, mis kannavad Lõuna-Ameerika rannikule (Peruu ja Ecuadori piirkonda) sooja vee, ühtlasi saabub kuum ja niiske õhumass.



El Niño ja tema vastasnähtuse La Niña ilmingud ajavahemikul 1950–2023. Graafik kajastab ookeani pinnavee temperatuuri anomaaliaid ehk erinevust kolme kuu pikaajalisest keskmisest Allikas: NOAA

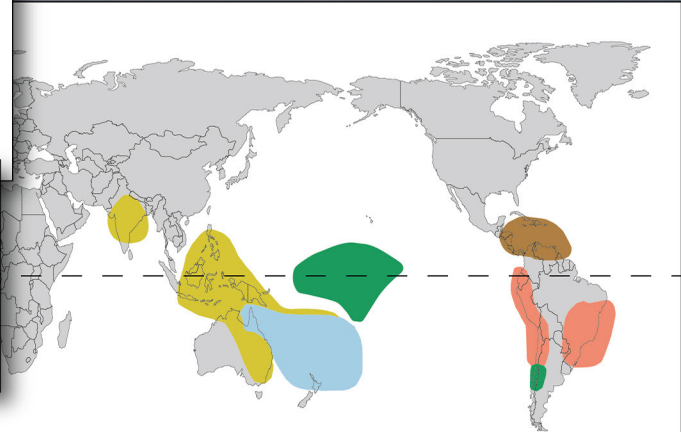


Detsembrist veebruarini

El Niño tüüpilised mõjud

- jahe
- märg
- jahe ja kuiv
- jahe ja märg
- soe
- kuiv
- soe ja kuiv
- soe ja märg

Allikas: NOAA



Juunist augustini

EL NIÑO TULEB TAAS

Tuginedes tänavuse septembri mõõtmistele, püsib El Niño 95% tõenäosusega vähemalt 2024. a jaanuarist märtsini. Ühtlasi viitavad andmed, et 71% tõenäosusega avaldub El Niño sel talvel tugevana. Tema mõjud ei pruugi siiski ilmneda rängalt. Ajaloos on El Nino väga tugeva mõjuga olnud 1982.-1983., iseäranis võimas aga 1997.-1998. ja 2015.-2016. aastal.

KAS MÕJUTAB KA EUROOPAT JA EESTIT?

Euroopasse ja Eesti lähipiirkonda El Niño mõju üldiselt ei ulatu, vähemasti ei ole andmeanalüüsides selgeid seoseid leitud. Seega ei saa väita, et El Niño nähtuse tõttu ilmneks siinse kandi ilmastikus midagi ebaharilikku, näiteks tuleks soojem või hoopis külmem talv.

Allikas: NOAA ENSO Blog: <https://climate.gov/news-features/blogs/enso>

